



Yavaş Turizm ve Yavaş Şehirlerin Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm Coğrafyasına Katkısı

Contribution of Slow Tourism and Slow Cities to Sustainable Tourism Geography in Turkey

Yasemin ASİLTÜRK OKUTAN* 

*Dr., yaseminasilturk.okutan@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9134-6995

Öz

Küreselleşme etkilerinin her alanda yaşandığı günümüzde turizm hareketlerinde yerel miras önemli hale gelmeye başlamıştır. Turizmde yenilikçi bir akım olarak ortaya çıkan yavaş turizm hareketinde turistler, yerel halkla ilişkiler kurmakta, yöreye ait sosyal etkinlikleri ve yerel kültürleri tanımaktadır. Turizm şekillerinin oluşumunda beşeri ve fiziki coğrafi faktörlerin etkileşimleri etkili olmuştur. Deniz, doğal yaşam, tarihsel ve kültürel alanlar, kıyı farklılıkları gibi etkenler turizm faaliyetlerinde farklılık meydana getirmektedir. Türkiye'nin yer aldığı coğrafi konumda üç farklı iklim olması, farklı kültürel mirasların ve beşeri faaliyetlerin çeşitli olması bu değerlerin korunması zorunlu hale getirmiştir. Son yıllarda insanların hızlı yaşamdan sıkılmaları, hayatlarındaki değişiklikler ve farklı talepler doğrultusunda yavaş turizm hareketi önem kazanmıştır. Bu araştırma turizmde alternatifler sunmak amacıyla ortaya çıkan yavaş turizm kavramının gelişimi, sürdürülebilirliği ve turizm coğrafyasındaki yerini açıklamak amacıyla yapılmıştır. Konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapılarak, yeni bir turizm faaliyeti olan yavaş turizmin ve yavaş şehirlerin turizm coğrafyasında yerel kalkınma modeli oluşturması açısından önem kazandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yavaş şehir, Yavaş turizm, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir turizm, Turizm coğrafyası.

Abstract

With tourism activities, people can get to know different cultures. Every tourist influences his destination and is influenced by his destination. Thus, ties between different societies and cultures are strengthened. Slow tourism movement is a concept that has recently entered the literature and gained importance. Today, where the effects of globalization are experienced in all areas, local heritage has started to become important in tourism movements. In the slow tourism movement that emerged as an innovative trend in tourism, tourists establish relations with the local people and get to know the local social activities and local cultures. The interaction of human and physical geographical factors has been effective in the formation of tourism forms. The basis of tourism is geographical features that can attract tourists. Factors such as the sea, natural life, historical and cultural areas, and coastal differences create differences in tourism activities. The fact that Turkey has three different climates in its geographical location, different cultural heritages and human activities have made it necessary to protect these values. In recent years, slow tourism movement has gained importance in line with people's boredom from fast life, changes in their lives and different demands. In this research, the development and sustainability of the concept of slow tourism and its place in tourism geography were tried to be explained. In the study, a literature review was made and a general evaluation study was revealed.

Keywords: Slow city, slow tourism, Sustainability, Sustainable tourism, Tourism geography.

Giriş

Günümüz insanların yaptığı en etkili ve önemli faaliyetlerin başında gelen turizmde birçok etkenin bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan bir unsurdur. Birbirinden oldukça farklı özellikler barındıran turizm çeşitlerinde beşeri ve fiziki coğrafya faktörlerinin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Fiziki ve coğrafi özellikler turizmde çekicilik sağlayan temel unsurlardan biridir. Bunun yanı sıra ulaşım, konaklama ve çevresel faktörler turizmi geliştiren etkenlerdir. Doğal yaşam alanları, sosyo-kültürel yapı, tarihi kaynaklar, coğrafi yapı turizm faaliyetlerinde çeşitlilik sağlamak adına önem oluşturmakta ve farklı turizm tiplerini meydana getirmektedir (Yurtseven, 2010).

Alternatif turizm, kitle turizminin karşıtı olarak değerlendirilirken, olumlu ekonomik etkiler sağlayan ve çok az olumsuz etkileye neden olan ideal bir turizm formu olarak görülmektedir. Kaynakların azalması ve niteliklerinin bozulması, sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması, turizmin bütün yıla yayılması anlayışının gelişmesi, tüketicilerin klasik turizm anlayışından sıkılması ve farklı beklentilere girmesi, tüketiciler için farklı ve heyecan dolu tatillerin yaratılması; alternatif turizmin çıkış nedenlerinden bazıları olarak ifade edilmektedir. Ülke ekonomisine oldukça büyük katkılar sağlayan turizm sektörü, son zamanlarda destinasyonların kültürel ve geleneksel yapılarını ve kendine özgü değerlerini tanıtmaya yoluna geçmiştir. Bunun sebebi olarak tüketicilerin ihtiyaç ve tercihlerinin geleneksel değerlerine sahip çıkması ve onları deneyimleme isteği doğması gösterilmektedir (Orhan, 2010).

Alternatif turizm pazarı, turistleri pasif hâle getiren kitle turizminin sunmuş olduğu paket turların aksine turistlerin aktif katılımını sağlayan farklı bir turizm modeli önermektedir. Burada bahsedilen aktif kavramı şu şekilde açıklanabilir; alternatif turizme katılanların ziyaret ettikleri bölgelerin özelliklerine ve gittikleri bölgelerdeki doğal çevreye ve kültürel yaşam tarzına aktif olarak katılma isteği göstermeleridir. Alternatif turizm, tüketicilere daha kişiselleştirilmiş bir seyahat deneyimi sağlamak amacı taşıdığı için, alternatif turizm pazarı bir niş pazar olarak karşımıza çıkmaktadır. Niş pazarlama; “göreceli olarak benzer niteliklerde mal veya hizmetlere gereksinim duyan, bir ya da daha çok benzer özelliği paylaşan, küçük bir tüketici kitlesinin isteklerini daha iyi karşılamak amacıyla geliştirilen pazarlama faaliyetleri” olarak tanımlanmaktadır (Sırım, 2012).

Alternatif turizmde de bu anlayıştan hareketle her şey dâhil paket turlardan vazgeçilerek bireylerin ya da küçük grupların istek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak onlara uygun turizm ürünleri oluşturulmaktadır. Çünkü son yıllarda “her şey dâhil (all inclusive) sistem” nedeniyle turistler otel dışına çıkmamakta ve yerel ekonomiye katkı sağlayamamaktadır. Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ile yerel üretici ve satıcıların turistlerle iletişim kurmaları ve onlardan alışveriş yapmaları sağlanarak turizmin bölge ekonomisine faydaları arttırılmaktadır. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada turizmde alternatifler sunmak üzere ortaya çıkan yavaş turizmin önemi ve sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanabileceği üzerinde durulmuştur

Literatür Taraması

Alternatif Turizm Kavramı

Alternatif turizm, kitle turizminin karşıtı olarak değerlendirilirken, olumlu ekonomik etkiler sağlayan ve çok az olumsuz etkileye neden olan ideal bir turizm formu olarak görülmektedir. Kaynakların azalması ve niteliklerinin bozulması, sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması, turizmin bütün yıla yayılması anlayışının gelişmesi, tüketicilerin klasik turizm anlayışından sıkılması ve farklı beklentilere girmesi, tüketiciler için farklı ve heyecan dolu tatillerin yaratılması; alternatif turizmin çıkış nedenlerinden bazıları olarak ifade edilmektedir. Alternatif turizm kavramı, dünya turizminde pek çok ülkede sıkça kullanılmaktadır. Alternatif turizme karşı iki ana yaklaşım bulunmaktadır. Bunların birincisinde, alternatif turizm diğer türlere bağlı olarak ayrı bir tamamlayıcı tür olarak gösterilmekte iken ikincisinde alternatif turizm oluşum bakımından geleneksel turizmden farklı özelliklerde kendi özgü alanlarda kullanılan bir türdür (Britton 982).

Literatürde alternatif turizm kavramına ilişkin farklı tanımlar yer almaktadır. Yapılan bazı tanımlar görülüyor ki; alternatif turizm, kitle turizminin oluşturduğu olumsuzlukları yok etmek adına yeni turistik ürünlerin bir araya getirilmesi ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 2023). Diğer ifadelerle göre de alternatif turizm, destinasyonlardaki yerel halka ekonomik kazanç sağlamak için mevcut turizm faaliyetlerinin olumsuz etkilerini minimize etmektedir.

Ulusan 009) alternatif turizmi, kitle turizm etkinliklerinin aksine, daha yavaş turist hareketliliği, uzun vadede yapılan programlar kapsamında turizmin geliştirilmesi, çevresel değerlerin bilincinde olmak şeklinde ifade etmektedir.

Gün geçtikçe daha çok önem kazanan alternatif turizm faaliyetleri turizme kalite kazandıracak gibi, ülkemizin dünya turizminde hak ettiği yere gelmesinde de etkili olacağı düşünülmektedir. Nitekim “kitle turizminin yer ve zamanda yoğunlaşması, ulaşım imkânlarını zorlaması, kıyılarda yoğunluğun artması gibi sebeplerle çevre kirliliğini en aza indirmek, değişen tatil istek ve eğilimlerini karşılamak için son yıllarda turizmin çeşitlendirilmesi çalışmalarında önemli artışlar yaşanmıştır. Alternatif Turizm adı altında çeşitli istek ve eğilimleri dikkate alan, sağlıklı bir çevre bilincini önceleyen Özel İlgi Turizmi türleri geliştirilmiştir. Bu tür turizmde, seyahate katılanlar az sayıda gruplar halinde veya bireysel olarak seyahat ederler. Bu gezginler, eğitilmiş ve varlıklı kişilerdir, doğaya duyarlıdır, yöre halkıyla ilişki kurmak isterler ve yöre halkının çıkarlarını gözetirler. Alternatif Turizm bağlamında; doğa temelli, eğitim amaçlı, hobilere, kültüre dayalı turizm çeşitleri geliştirilmiştir. Doğa ve Spor amaçlı çok sayıda sportif etkinliği içeren turizm türlerine talep her geçen gün artmıştır. Alternatif Turizm kitle turizminin rakibi olarak yaratılmamıştır. Temel amaç, bireylerin çeşitli güdülerini, sosyal, kültürel, psikolojik gereksinimlerini karşılayabilmenin yanı sıra dünyada turizm yapılabilir alanlar çoğaltılamayacağı için doğal kaynakları turizmde koruyarak kullanabilmek olmuştur” (Kahraman, 2010: 67).

Yavaş Şehir

Yavaş şehir hareketi ilk olarak 1999 yılında Greve in Chianti’nin eski belediye başkanı olan Paolo Saturni’ye ait bir vizyon olarak ortaya çıkmıştır. Saturni, yaşam kalitesini artırmayı amaçlayarak kentleri farklı değerlendirmek ve buna bağlı olarak yeni bir kalkınma planı ortaya koymuştur (Sırım, 2012).

Yavaş şehir, başka bir deyişle sakin şehir kavramı İtalyanca şehir anlamına gelen Citta kelimesi ile İngilizce yavaş anlamındaki Slow kelimelerinden oluşmuştur. Kavram literatüre hızlı bir giriş yapmış ve kabul görmüştür. Hızla gelişen dünyaya ayak uydurmaya çalışan insanlar, doğayı nasıl katlettiğini bilmeden hızlı yaşamış ve pek çok doğa sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sorunlara sebep olan insanlar bununla birlikte sorunlar karşısında yeni çözümler üretmeye çalışmış ve farklı arayışlara girmişlerdir (Yurtseven, 2010).

Yavaş şehir hareketi, aslen “fast food” kültürüne karşı tepki amaçlı yavaş yeme hareketi olarak ortaya çıksada, yerel üretim ve yemek kalitesinin artmasından çok daha fazlasını kapsamaktadır. Çünkü bu hareket, yerel özgünlüğün devamının sağlanması, yerel yaşam kalitesinin yükseltilmesi, sürdürülebilirliğin desteklenmesi gibi hedefleri kapsamaktadır. Yavaş şehirler, ilk etapta kendilerine özgü yerel yönetim amacıyla yola çıksa da zamanla küresel bir hal almıştır (Pink, 2009).

Pink’e (2008) göre yavaş şehir; “çevreyi koruma amaçlı fikirlerin, sürdürülebilir hale gelmesiyle oluşan, kentsel yaşamı iyileştirmeye yönelik doğa dostu stratejileri olan yerleşim yerleridir. Başka bir tanıma göre yavaş şehir “yerel tarihin önemsendiği, sürdürülebilir gelişme için yerel kaynakların daha bilinçli kullanıldığı yerler” olarak ifade edilmiştir (Mayer ve Knox, 2006).

Özetle yavaş şehir hareketinde amaç, küçük kentlerin kendine özgü geleneksel yapılarını sıkı kurallar çerçevesinde korumak, insanların sadece yöresel ürünlerini tüketmelerinin sağlanması ve sürdürülebilir enerjinin kullanılmasının yaygınlaşmasını sağlamaktır.

Yavaş Turizm

Yavaş turizm, tarımsal üretimin başlangıcından satışını ve tüketimini kapsayan sosyo-kültürel, psikolojik ve coğrafi etkenlerle ilişki içinde olduğu süreci ifade etmektedir (Yurtseven vd. 2010). Diğer bir tanımda yavaş turizm, bir destinasyonun, kültürün, tarihi yapının, yörenin geleneklerinin, yerel mutfağının tadı çıkarılarak gerçekleştirilen ve bireyin hakkını korumayı hedefleyen yenilikçi bir turizm türüdür (Sezgi ve Ünüvar, 2011). Wilson ve arkadaşları yavaş turizmi, ekolojik sürdürülebilirlik perspektifinde kullanılan bir çeşit enerji kaynağı olarak ifade etmiştir (Wilson, vd. 2012).

İnsanların değişen ihtiyaçları doğrultusunda seyahat beklentilerini değiştirmesi, yavaş seyahatin önemini anlaşılması, ulaşım imkanlarının değişiklik sonucunda yavaş turizm kavramı önem kazanmaktadır. Fiziksel aktivitelerden ziyade kaliteli deneyim sunması yavaş turizmi alternatif bir turizm haline getirmektedir (Mohammad, vd., 2014).

Matos (2004)’e göre yavaş turizmde iki önemli ilke vardır: 1) Zaman ayırma 2) Bir yere bağlı kalma. Doğanın sahip olduğu güzellikler ile yalnızca gözle değil tüm duyuyla algılanması gerekmektedir. Bu sebeple bireyler doğaya yük olmayı bırakıp deneyimleme fırsatı bulmalıdır. Yavaş denince akla hıza karşı bir fikir gelse de, sürdürülebilirlik, ekonomik kalkınma, çevre, yerellik ve doğa bağlantıları göz ardı edilmemelidir.

Yavaş turizmde amaç, doğal çevreyi ve yerel kültürü yerel halkla birlikte gerçek seyahatin farkına vararak deneyimlemektir. Yavaş turizm, sosyo-kültürel ve doğal güzelliklere saygı duyan, sorumluluk yükleyen bir turizm türüdür. Sürdürülebilirlik ilkesi ışığında toplumsal, ekolojik ve ekonomik büyüme sağlamakta ve destinasyona çekicilik kazandırmaktadır.

Yavaş Turizm Boyutları

Yavaş turizmde, turistler doğayla ve yöre halkı ile sıcak ve samimim ilişkiler kurmaktadır. Yavaş turizm, seyahatin yeniden öğrenilmesi, deneyimlerin keşfedilmesi olarak ifade etmektedir. Yavaş turizm, seyahatin gerçek anlamına ait bilinci oluşturduğu için, yerel halkın gündelik yaşamından zevk alma, deneyimler kazanma, doğanın farkında olmayı kapsamaktadır. Bu noktada Dall Aglio (2011) yaşam turizm boyutları olarak şunları belirlemiştir:

Etkileşim: Turistlerin yerel halkla olan ilişkilerini, iletişim yollarını, turistlerin gerek çalışanlar gerekse birbirleriyle olan etkileşimlerini kapsamaktadır. Çünkü bu ilişkiler pedagojik bir yön içermesi sebebiyle değer katan özelliklere sahiptir.

Gerçeklik: Destinasyonun kendi özgü özelliklerini ifade etmektedir. Bu bölge doğal güzelliklerin olduğu, yöresel geleneklerin, kültür ve adetlerin bulunduğu bir yer olmalıdır. Destinasyona ait bu özellikler ziyaretçilere farklı deneyimler sunmaktadır.

Sürdürülebilirlik: Sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve çevresel faktörlerin bilinçli tüketimi ile devamını teşvik etmeyi kapsamaktadır. Yavaş turizmde asıl odak nokta sürdürülebilirlik ilkesidir. Bu sebeple bu turizm türünde doğal dengeyi bozmayacak, çevreye zarar vermeyecek faaliyetleri kapsamaktadır. Bu durum çevrenin korunmasını ve beraberinde sürekliliği sağlamaktadır.

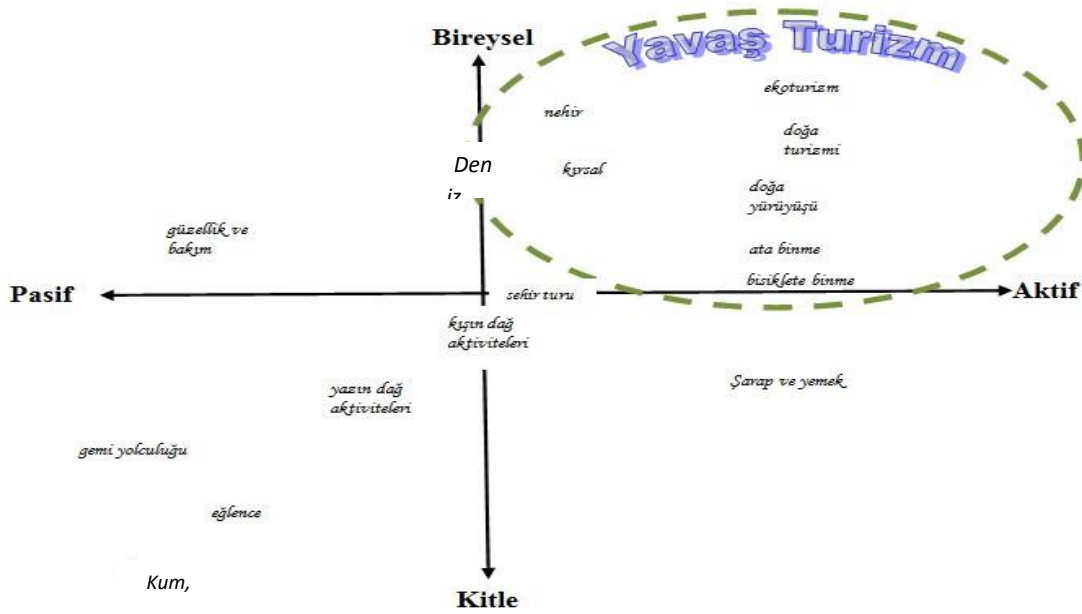
Değişim/Yavaşlık: Yavaş turizm, hızlı kelimesine karşıt olan bir ifade değildir. Buradaki temel faktör, doğayı kendi hızında anlayabilmektedir. Zaman, müşteri ve çalışanlar arasında iletimi sağlayan, kaliteyi artıran olgudur. Çünkü hız dozunda olunca ilişkiler istenilen seviyeye gelmekte ve değişim yaşanmaya başlamaktadır.

Zaman/Süre: Buradaki zaman ifadesi kalınan günden ziyade kaliteli geçen vakti ifade etmektedir. Niceliğe değil niteliğe önem vermektedir. Burada önem olan yaşanan deneyimler ve kazançlardır.

Coşku/Duygu: Bireyin destinasyon kaldığı süre boyunca ve oradan ayrıldıktan sonra o yer ile ilgili heyecan verici duygu ve düşüncelerinin olmasıdır. Çünkü bu duygular destinasyonun imajını oluşturan etmenlerden biridir.

Yavaş Turizm Türleri ve Özellikleri

Yavaş turizmde nicelikten ziyade nitelik önemlidir. Çünkü geçirilen zamanın kalitesi önem arz etmektedir. Yavaş turizmde bireylerin çevreyle olumlu ilişkiler kurması, yerel halkla sıcak iletişimler sağlanması, standartlaşmanın dışına çıkılarak başka kültürlerin tanınması, amaçlanmaktadır. Ayrıca tüm bunları gerçekleştirirken doğa dostu hareket edilmesi, çevresel faktörlere dikkat edilmesi, ulaşımda çevreye duyarlı imkanların kullanılması gerekmektedir (Akgöz, 2016).



Şekil 2. Yavaş Turizm Türleri

Kaynak: Dall Aglio, 2011, 67.

Şekil 2’de görüldüğü üzere yavaş turizm türleri, bireysel ve aktif turizm şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Doğada gerçekleştirilen nehir turizmi, kırsal turizm, doğa turizmi, ekoturizm, ata biniciliği, bisiklet binme turizm faaliyetleri aktif yavaş turizm içinde yer almaktadır. Buradaki asıl amaç, yavaş turizm hareketine katılan turistlerin kaliteli zaman geçirmesini, daha mutlu ve daha tatmin olmasını sağlamaktır. Bu faaliyetleri gerçekleştirirken doğaya ve çevreye zarar vermemeye dikkat edilmelidir.

Yurtseven (2010)’e göre yavaş turizmin özellikleri:

- Sürdürülebilir turizmin en iyi örneğidirler.
- Daha sağlıklı yaşam çevreleri oluştururlar.
- Yavaş şehirlerle birçok tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olan alanlar tespit edilerek koruma altına alınabilir.
- Yerel ve asli kimliği ortaya koyan bu turizm alanları zamanla uluslararası önem kazanırlar.
- Yerel ekonomiyi geliştiren kentsel gelişim stratejilerinin oluşmasına imkân tanırırlar.
- Çevreye duyarlı kalkınma stratejilerini teşvik ederler.

Yavaş Turizmin Turizm Coğrafyasındaki Yeri

Coğrafi değişkenler turizmin gelişebilmesi için geniş bir çerçeve oluşturur. Turizm etkinlikleri bir ülkenin doğal ve kültürel coğrafyasının sahip olduğu fırsatlar ve kısıtlamalarla yakından ilişkilidir (Soykan, 2000;42). Yavaş turizm ise yerel kimliklerini koruyan ve sahip olduğu fırsatları değerlendiren bir yaklaşımla turizm coğrafyası içerisindeki yerini almaya başlamıştır.

Yavaş şehir hareketinin popüler olmasıyla birlikte yavaş turizm de önemli bir hale gelmeye başlamıştır. Çünkü bu şehirler doğal güzellikleri ve kendine has özellikleri sebebiyle merak uyandırmaya başlamıştır. İnsanların değişen beklentileri ve arzularının sonucunda bu sakin ve doğal ortamlar cazip bir hal almış ve ziyaretler başlamıştır. Bunun sonucunda yeni bir turizm türü ortaya çıkmıştır. Böylece bölgede sürdürülebilir kalkınma, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeler meydana gelmiştir (Yurtseven, 2010).

Araştırmacıların çalışmaları ışığında görülmekte ki, turizm çeşitlerinde sınıflandırma yapılırken kendine has özelliklerine bağlı kalınmıştır. Williams ve Lew (2015) turizmi amaçlarına göre (kültür, inanç, deniz turizmi), katılımcısına göre (bireysel, kitlesel), faaliyetlere göre (kırsal, şehir turizm) şeklinde sınıflandırmışlardır. Yavaş turizm tüm bu turizm türlerini kapsayan amaçları içermektedir. Yavaş turizmde yerel halkla yapılan kültüre dayalı faaliyetler, çevre bilinci, doğanın bilinçli kullanımı, ekolojik dengenin korunması ve sürdürülebilirlik yer almaktadır.

Turizmin gelişmiş olduğu bölgelerde doğal çevre zamanla değişime uğrayıp yapılaşmış yapay bir hale gelmektedir. Kıyı turizmin olduğu bölgelerde yapılan konaklama tesisleri, yat limanları ve diğer hizmet sektörünün alanlarıyla birlikte kullanım kapasitesi artmakta, coğrafi değişiklikler yaşanmakta ve bunların sonunca belli başlı sorunlar yaşanmaktadır. Plansız yapılaşmalar sebebiyle başta tarım alanları olmak üzere, orman alanları ve ekolojik öneme sahip alanlar tahrip edilmektedir. Yavaş turizmde durum bunun tam aksi olmaktadır. Yavaş turizmin temelinde mevcut doğal yanının bozulmadan korunması, coğrafi ya da fiziksel bir değişiklik yaşanmaması, tarihi ve kültürel yapıları sahip çıkılması yer almaktadır. Bir çok turizm türünde talepleri karşılamak adına bölgenin coğrafi yapısında değişimler meydana gelmektedir. Fakat yavaş turizmde kentsel yaşamı kolaylaştırmaya yönelik teknolojiyi kullanarak olumsuzluklar meydana getirilmeden olduğu gibi sürdürülebilir hareketi vardır.

İnsanların yaşam tarzlarının değişmesi, tüketim ve ihtiyaçlarının değişmesi turizmin toplumsal yapılarda meydana gelen dönüşümler arasındadır. Turizmin gelişmiş olduğu bölgelerde iş alanları değişmekte, yöre halkı sektörün meydana getirdiği yeni iş alanlarına geçmektedir. Yavaş turizm bu özelliği ile de diğer turizm türlerinden ayrılmaktadır. Çünkü yavaş turizmde yerli üretime önem verilmekte özellikle yok olmaya yüz tutmuş meslekler ve organik tarım korunmaktadır. Ayrıca yavaş turizmde yöre halkının yaşam tarzları, kültürleri, tüketim alışkanlıkları, kendine özgü özellikleri ile farkındalık yaratarak sosyo-kültürel yapıyı korumaktadır.

Turizmin ekonomik etkilerinin farklı alanlara da yansımaları sebebiyle turizmi farklı boyutlarla değerlendirme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Yavaş turizmde yer alan ekonomik etkilerin başında yöresel kalkınma gelmektedir. Diğer turizm türlerinde görülen turizm tesisleri bu şehirlerde olmadığından amaç ilk başta yöresel kalkınma sağlayıp sürdürülebilir hale getirerek bölgesel kalkınmaya dönüştürmektir.

Turizmin coğrafi yapı üzerinde de etkileri görülmektedir. Turizm endüstrisinin getirdiği koşullar sonucunda mekânsal değişimler yaşanmakta iken, diğer bir yönden de mevcut mekanı korumaya yönelik çalışmalar gerekmektedir. Yavaş turizm daha çok ikinci yönü boyutuyla başlatılmış bir harekettir. Yavaş turizm, arazi kullanışı bakımından ele alındığında yoğunlaşmayı hızlandırmaktan ziyade, turizm coğrafyası içinde yoğunlaşmadan kaçan özelliklere sahiptir. Diğer turizm türlerinin aksine, mekânsal farklılıklara sebep olmadan, destinasyonların sahip olduğu çevresel özellikleri ve doğal yapıyı koruyarak bölgeye çekicilik imajı kazandırmaktadır. Çünkü bu yavaş turizmde kar amacı güdülmeyen bir anlayış, çevreye zarar vermeyen faaliyetler ve sürdürülebilirlik ilkesi yer almaktadır.

Coğrafi değişkenler turizmin gelişmesinde önemli etken oluşturmaktadır. Çünkü hangi turizm türü olursa olsun, yapılan faaliyetler ve aktiviteler o bölgenin coğrafi yapısına bağlı olarak sahip olduğu imkanlara, avantaj ve dezavantajın yanı sıra kısıtlamalara bağlı olmaktadır (Soykan, 2000). Yavaş turizm, bölgesel coğrafi yapıyı koruyan, yöresel özelliklere sahip çıkan, yerel halkın kimliğini ve kendine has özelliklerini koruyan bir anlayış barındırmaktadır. Yavaş turizmin tüm bu özellikleri onu turizm coğrafyasında önemli bir hale getirmektedir.

Yavaş Turizmin Sürdürülebilir Turizm Coğrafyası Açısından Ele Alınması

Çok yakın tarihlerde turizm coğrafyası literatürüne katılan yavaş şehirler ve yavaş turizm; çevreyi ve kültürleri koruyan önemli bir görev üstlenmiştir. Doğal ve kültürel farklılıklar, turistlerin ilgilerini çeken temel faktörlerin başında gelmektedir. Yavaş turizm turistlerin bu taleplerini karşılayacak bir anlayış çerçevesinde ortaya çıkmış bir hareketin sonuçlarıdır. Turizmde benimsenen sürdürülebilirlik kavramı; turizm kaynaklarının tüketilmeden, kirletilmeden, sahip olduğu en doğal yapısıyla gelecekte de kullanılmasını sağlayacak şekilde korunması ve düzenlenmesini ifade etmektedir (Ünal, 2016).

Bir bölgeye özgü coğrafi özellikler turizm faaliyetlerinde etkili olmaktadır. Bölgeye ait yer şekilleri, iklimi, bitki türleri, yer altı yer üstü zenginlikleri gibi birçok coğrafik yapı turizmi şekillendiren etkenlerdir. Örneğin, Türkiye’de dağlık ve yüksek olması sebebiyle kar yağışının fazla olması, karın uzun süre yerde kalması ve bu yerlerin karının kaliteli olması kış turizmin gelişmesini ve kış turizm faaliyetlerinin artmasını sağlamaktadır (Özgüç, 2003).

Destinasyonlar, gelen turistler ile popüler olmakta ancak yine turistler sebebiyle coğrafi çekiciliklerine zarar gelmektedir. Bu noktada sürdürülebilirlik ilkesine bağlı olarak geliştirilecek stratejiler ve planlamalar, doğal ve coğrafi kaynakların gelecek kuşakların ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak kullanımını ve korunmasını sağlamaktadır. Buna bağlı olarak yavaş turizm, doğal ve coğrafi kaynakların sürdürülebilir ilkesine göre kullanımını yaygınlaştırarak, sürdürülebilir turizme katkıda bulunmaktadır (Yurtseven, 2010).

Şehir ve çevre ilişkisinin uyumlu bir şekilde yol alması sürdürülebilir şehir anlayışını sağlamaktadır. Bu bağlamda, ekonomik, coğrafi, sosyal ve fiziksel yapıların çevreye baskı oluşturmadan doğru yaşam kalitesinde kullanılması planlı işleyen politikalara bağlı olmaktadır. Rogers (1998), ekonomik ve fiziksel amaçların, sosyo-kültürel, çevresel, coğrafi ve siyasal etkenlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü sürdürülebilir şehir ilkesinde, tüm bu etkenlerin yanında çeşitli kriterler ve göstergeler de yer almaktadır. Tüm bunların bir bütünlük halinde değerlendirilmesi ve yerine getirilmesi ise sürdürülebilir şehir ilkesinin uygulanabilirliğini artırmaktadır (Ünal, 2016).

Yavaş şehir kavramı, yerel farklılığa ve bölgenin kendine özgü özelliklerine önem verdiği için coğrafi yapıyı korumakta ve yöresel gelişmeye katkı sağlamaktadır. Bu yanı yavaş şehir kavramının sürdürülebilir yerel gelişmeyi desteklemektedir. Bu durum gösteriyor ki; yavaş şehir akımı, çevresel ve coğrafi koruma, ekonomik kalkınmaya katkı, sosyal eşitlik sağlaması açısından önemli bir etken olmaktadır. Tüm bu unsurları bir araya getirerek sürdürülebilirlik ilkesine önemli katkılar sağlamaktadır (Ergüven, 2011).

Bunun yanı sıra Ülkemizin Akdeniz bölgesinde yazın görülen yüksek basınçtan dolayı yaz boyunca yağış almaması bu bölgenin yaz turizminin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca ülkemizde bulunan endemik bitki türleri, dağlık yapıları alanlar farklı alanlarda turizm çeşitliliği sağlamaktadır. Birçok medeniyete kucak açmış ülkemiz coğrafyasında, farklı kültür türlerinin yaşanması, eski çağlardan kalan tarihi yapıların zenginliği, turizm türlerinde çeşitlilik yaşanmasına etken olmuştur. Aynı zamanda hala korunana gelenek, göreneklerin varlığı, etnik farklılıkların yaşandığı karma yerlerin bulunması, görülmeye değer coğrafi güzelliklerin çokluğu turizm anlayışında çeşitlilik oluşturmaktadır. Bütün bu coğrafi özellikler göz önünde bulduğunda, tüm bu güzelliklere ait çekicilikleri koruyarak gelecek kuşaklara aktarmak konusunda sürdürülebilirlik ilkesi ön plana çıkmaktadır (Yurtseven, 2010).

Bir şehrin kendine özgü hikayesi, adetleri, gelenekleri, müziği, kimliği, anatomisi ve karakteristik özellikleri olması o şehri yavaş şehir yapmaktadır. Buda o şehrin halkının yaşam tarzının turistleri çekebileceğini ve tatmin olabilecekleri ortam olduğunu göstermektedir. Yavaş şehirlerde, yerel kültüre ait özellikler, şehrin tarihinden, coğrafyasına, gastronomisine bütün değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması önemli olmaktadır. Çünkü yavaş turizmde turist, bir yerlere varmak adına hızlı tüketim yapmaktan ziyade, bulunulan mekan ve zamandan zevk almanın bilincinde olmaktadır. Bu bilinçle oluşan algı sürdürülebilirliği beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda turist koşuşturarak ve hızlı bir tüketim içinde gerçekleştirdiği turizm türündense anı yaşamayı, bulunan zaman ve mekandan zevk almayı öğrendiği için bunun oluşturduğu rahatlık ve huzur doğrultusunda devamlılık haline getirmek isteyecektir. Çünkü sıradanlaşmış ve belli bir kalıplara girmiş şeyleri yaşamaktansa onu gerçekten mutlu edecek şeyleri yapmak kendini daha iyi hissettirecektir.

Yavaş şehir akımının amaçlarına bakıldığında sürdürülebilirlik ilkesi ile paralel noktaları görülmektedir. Bunlar (Keskin, 2012);

- ✓ Gelişen teknolojinin yavaş şehir anlayışını iyileştirmeye yönelik destekleyici özelliklerinin olması,
- ✓ Yavaş şehirlere ve o bölgeye özgü her türlü özelliklere ve değerlere sahip çıkılmasının sürdürülebilirliğe bağlı yapılması
- ✓ Yörenin doğal çevresine, tarihi, sosyo-kültürel, coğrafi yapılarına özen göstermek,
- ✓ Ekonomik kalkınma noktasında, öncelikle yerel halkın kalkınması sağlayarak sonra bölge ekonomisine katkı sağlamak,

Bunun yanı sıra sürdürülebilirliğin yavaş turizm anlayışı ile uyumsuzluk yaşadığı yönlerde bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Sürdürülebilirliğin çevreye yoğunlaşması ve buna karşılık yavaş turizmin insana yönelmesi, yavaş turizmde sürdürülebilirliğin çevre, insan uyumunda farklılık göstermesine sebep olmaktadır.
- ✓ Sürdürülebilirlik ilkesi yalnızca gelecekle ilgilenirken, yavaş turizmde geçmiş ve gelecek birlikte ele alınmaktadır. Yavaş turizm yerele odaklanırken sürdürülebilirliğin kaynak kullanımı ile ilgilenmesi bu noktada yollarını ayırmaktadır.
- ✓ Sürdürülebilirlik kaynak kullanımı problemini, ekolojik problemleri ele alırken, yavaş turizm o şehirdeki yerel halkın yaşam kalitesine yönelmektedir. Bu noktada sürdürülebilirlik geniş bir kapsama yayılmakta iken yavaş turizm, yerelle bağlı olduğundan sınırlı kalmaktadır.

Bunun yanı sıra; yerine konulamayacak, devamını sağlanamayacak her türlü tarihi, kültürel, coğrafi kaynakların bilinçli kullanımı ve ekosisteme zarar vermeden tüketilmesi anlayışı sürdürülebilirlik ilkesinin temelinde yer almaktadır. Bu çevreci yaklaşım coğrafi yapıyı da içine almaktadır. Yavaş turizm kriterlerine bakıldığında çevrenin asıl önemli etken olduğunu görebilmekteyiz. Dolayısıyla çevreyi ilgilendiren her türlü konu coğrafi yapıyı da kapsamaktadır. Çevreye verilen önem aslında coğrafyaya da verilmektedir. Çünkü içinde yeraltı, yer üstü kaynakların bilinçli kullanımı, ana elementler olan hava, su, toprak kriterlerinin kalitesini artırmaya yönelik faaliyetler barındırdığından coğrafi yapının önemi göz ardı edilemez.

Sürdürülebilirlik ilkesinde ekolojik, ekonomik ve sosyal olmak üzere üç ana başlık ele alınmaktadır. Sosyal açıdan incelendiğinde, yerel halka verilen önem, turistler ve yerel halk arasında adaletli ve saygılı ilişkiler kurulması gerektiğini göstermektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında, bölgeye sağladığı ekonomik katkının sosyal yapıya ve çevreye zarar vermemesi görülmektedir. Ekolojik açıya bakınca, doğa kaynaklarının, coğrafi yapıların, fiziksel değerlerin bilinçli ve harap edilmeden kullanımı yer almaktadır (Ergüven, 2011).

Bu noktada günümüz turizmde sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında bakıldığında bir takım sorunlar görülmektedir. Bunlar;

- ✓ İklim değişiklikleri, beklenmeyen hava koşulları değişikliği, deniz seviyesinde değişiklikler, doğal afetler,
- ✓ Fosil yakıt kullanımının artması, sera gazı oranının artması,
- ✓ Alınan tedbirlerin mali boyutunun turizm hareketlerine olumsuz etkileri,

Tüm bu sorunlar incelendiğinde görülmekte ki zamanla ortaya çıkmakta ve dolaylı olarak coğrafi yapıyı da etkilemektedir. Sorunların çözümü noktasında yapılan uygulamalar, projeler, planlamalar sürdürülebilirlik kavramının önemi daha da artırmaktadır. Çağdaş turizmin kaliteden ziyade sayıya önem verdiği anlayışa karşı, sürdürülebilir turizm çevresel her türlü zararın en aza indiği, turistin daha çok memnun kaldığı, yani sayıdan ziyade kalitenin öne çıktığı bir anlayış yer almaktadır. Dünya Turizm Örgütü, sürdürülebilir turizmin şu özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmiştir:

- ✓ Çevresel kaynakların bilinçli ve uygun şekilde kullanımı,
- ✓ Yöre halkının değerlerine saygı duyulması,
- ✓ Tüm paydaşların yararlandığı ekonomik faaliyetlerin uzun vadeli gerçekleştirilmesi (Dickinson ve Lumsdon 2010).

Tüm bu etkenler incelendiğinde yavaş turizmin temelde sürdürülebilir anlayışa yönelik bir anlayış olduğunu göstermektedir. Sahip olduğu tüm özelliklerin yanı sıra bütüncül ve detaylı olması turizmde istikrar ve dolayısıyla sürdürülebilirlik sağlamaktadır.

Sonuç

Turizm sektörü sürekli hareket halinde olan, insan odaklı bir sektördür. Bireylerin değişen alışkanlıklarına binaen talepleri ve beklentilerinde son yıllarda büyük değişimler ve gelişmeler görülmektedir. İnsanların sıradanlaşan hayatlarında turizm önemli bir faktördür. Buna bağlı olarak turistlerin karakterlerine, ilgilerine, hayattan beklentilerine, eğlence anlayışlarına, yaşlarına ve ekonomilerine bağlı olarak yeni turizm çeşitleri meydana gelmiştir. Alternatif turizm, yeşil turizm, eko turizm, topluma dayalı turizm gibi türler ortaya çıkmıştır (Özgüç, 2003).

Yavaş turizm sahip olduğu özelliklere bakıldığında tüm bu turizm çeşitlerini kapsamaktadır. Yavaş turizm akımında çevre korumaya yönelik faaliyetler, yerel halkla yapılan küçük turizm faaliyetleri, karar verme mekanizmasında yerel halkın yer alması ve sürdürülebilirlik anlayışı bulunmaktadır. Bu sebeple yavaş turizm, diğer turizm türlerinden bağımsız lakin onları kapsayan bir yaklaşım olarak ele alınmalıdır (Fullagar, 2012).

Turizm sektörü arz talep fonksiyonlarının yoğun olduğu bir sektördür. Turizm planlaması yapılırken taleplerin ve arzı oluşturan kaynakların planlanarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılan bu planın bir coğrafi kapsam içinde olması ve kalkınmaya yönelik olması gerekmektedir. Turizm coğrafyasında önemi giderek artmakta olan yavaş turizmde destinasyonların planlamalarının kısa, orta ve uzun vadede yapılması önemli hale gelmektedir.

Yavaş şehir kavramı yeni bir kavram olmakla birlikte yalnızca turizm literatüründe değil coğrafi literatüründe de yeri almış ve turizmcilerin olduğu kadar coğrafyacıların da ilgisini çekmeyi başarmıştır. Çünkü yavaş şehir kavramında yer alan unsurların içinde coğrafi kaynaklarda bulunmaktadır. Yakın bir tarihte turizm coğrafyasında yerini alan yavaş şehir kavramı ve buna bağlı olarak gelişen yavaş turizm, çevreyi, kültürü, toplumsal değerleri korumayı hedeflemektedir. Bir yöreye ait doğal, kültürel ve coğrafi farklılıklar turistler için çekicilik unsuru olmaktadır. Yavaş turizmde turistlerin bu yöndeki taleplerini karşılamaya yönelik anlayışın sonucu ortaya çıkmıştır. Bu noktada devreye giren sürdürülebilirlik ilkesi, yöreye ait her türlü kaynağın bilinçli kullanılarak tüketilmeden en doğal haliyle gelecek kuşaklara da aktarılmasını benimsemektedir.

Yeni bir turizm faaliyeti olan yavaş turizmin kapsamındaki yavaş şehir, turizm coğrafyasında yerini almakta ve yerel kalkınma modeli oluşturarak önem kazanmaktadır. Bu turizm türünün gelişmesi durumunda Türkiye’nin birçok bölgesi tarihi, doğal ve sosyo-kültürel farklılığını gösterme imkanı sağlamaktadır. Buna bağlı olarak bölgenin yalnızca ekosistemi korunmakla kalmaz turistik anlamda uluslararası düzeyde değer kazanmaktadır.

Turizm coğrafyasında sıkça yer almaya başlayan yavaş şehir ve buna bağlı olan yavaş turizm kavramlarının anlamları iyice anlaşılması ve sınırları çizilmelidir. Rekabet ağırlıklı turizm sektöründe işletmelerin aç gözlü hedeflerine alet edilmemeli, bu konuda uzmanlarca planlar ve stratejiler geliştirilmelidir. Bu şehirlere ait kısa, orta ve uzun vadede mekânsal planlamalar yapılmalıdır. Bu kapsamda sürdürülebilirlik ilkesini içeren sürdürülebilir turizm coğrafyasına yönelik politikalar belirlenmelidir. Sürdürülebilirliğin en iyi uygulandığı alan olan yavaş turizmde, çevre gözetilerek tarihi, coğrafi ve sosyo-kültürel bakımdan daha kaliteli alanlar belirlenerek koruma altına alınmalıdır. Başlangıçta yerel çaplı bir alanla başlayan yavaş turizm anlayışı zamanla gelişerek uluslararası önem kazanmaktadır. Bu noktada ise yerel ekonomik kalkınmaya yönelik stratejiler belirlenmesi gerekmektedir.

Diğer bir açıdan işletmeler yavaş turizmde pazarlama stratejilerini belirlerken ziyaretçi tiplerini dikkate almalıdır. Çünkü yavaş turizm faaliyetine katılan turistler diğer turistlerden farklı ve özel beklenti ve taleplere sahiptir. Buna bağlı olarak işletmelerin çevre dostu hizmet ve ürünler oluşturmaları, yerel ürünleri dahil etmeleri, misafirperver anlayışı benimsemeleri hızlı tüketimden ziyade andan zevk almaya yönelik faaliyetler sunmaları gerekmektedir. Ulaşım imkanlarında yine çevre dostu ulaşım yöntemlerini seçmeleri, doğaya yönelik konaklama alanlarına yönelmeleri, sayıdan ziyade kaliteye önem vererek turistin duygularına hitap edebilmelidir. Diğer paydaşlarla birlikte ortaklaşa girişimlerde bulunmaları olumlu sonuçlar verebilmektedir.

Kaynakça

- Akgöz, E.(2016). Turizm Paradigmaları. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aydın, Oğuz (2012). Türkiye’de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (23), s. 91-96.
- Britton, S. (1982). The Political Economy of Tourism in the Third World. *Annals of Tourism Research*, 9, pp.331-358.
- Coşar, Y.(2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (2), 226-240ISSN: 1300-4220 (1990-2014)
- Dall’Aglia, S. (2011). Slow Tourism Seminar. *ECONSTAT Strategies for the Travel Industry*.
- Dickinson, J. E., & Lumsdon, L. (2010). *Slow travel and tourism*. Earthscan.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (Eko)turizm. Ankara: Erk Yayınları.
- Ergüven, M. (2011). Cittaslow-Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* c.3, s.1
- Evlilyaoğlu, S. (1989). Genel Turizm Bilgileri. Ankara: Ofset Reprint.
- Fullagar, S., Markwell, K., & Wilson, E. (Eds.). (2012). *Slow tourism. Experiences and mobilities* Vol. 54. Channel View Publications, pp. 53-84
- Kahraman, Nüzhet (2010). Doğa ve Kış Sporları Bağlamında Sürdürülebilir Turizm Gereklere. Erzurum I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi.
- Keskin, B.E. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış:Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), ss. 81-99.
- Mayer, H. & Knox, P.L. (2006) *Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World*. *Journal of Urban Affairs*, Vol:28, No.4, ss.321-334.
- Mohamad, F., Nair, V., & Mura, P.(2014). Rail travel: Conceptualizing a study on slow tourism approaches in sustaining rural development. *Malaysia SHS Web of Conferences* 12, pp. 1-9.
- Orhan, A. (2010), Yerel Değerlerin Turizm Ürününe Dönüştürülmesinde “Coğrafi İşaretlerin” Kullanımı: İzmit Pişmaniyesi Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, c.21, s.2,ss.243-254.
- Özgüç, N. (2003). *Turizm Coğrafyası, Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Pink, S. (2009). *Urban Social Movements and Small Places-Slow Cities as Sites of Activism City*. Vol:13, No.4, pp.451-465.
- Sezgin, M., Ünüvar, Ş. (2011). Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir. Konya: Çizgi Kitapevi, ss.124.181
- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi ve Türkiye’nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* s.1, n.4, ss.119-131.
- Soykan, F. (2000). *Turizm Coğrafyası ve Turizm Planlaması*. *Ege Coğrafya Dergisi*, c.11, ss.39- 55.
- Ulusan, Y. (2009). Alternatif turizm çeşitlerinin turizm potansiyeline etkisi: Konya örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ünal, Ç.(2012). Türkiye’de Bazı Kentlerin Sürdürülebilirlik Düzeylerinin Coğrafi Göstergelerle Belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies. International Journal of Social Science*. Volume 5 Issue 7, pp. 847-871.
- Williams, S., & Lew, A. (2015). *Tourism Geography (critical understandings of place, space and experience)*. Routledge London and New York, p.17
- Yurtseven, H.R, Kaya, O., & Harman, S. (2010). *Yavaş Hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.